

(א) מעשה פלא משני נערים נאמנים.

לפני הגאון מהרי"ט בעיר קושטאנדינא יע"א (הוא קאנסטנטינאפֿל) הי' מלמד אחד לומד לנערים עניים ויתומים והיו מחזיקים בידו אנשים נומלי חסדים אשר היו מסייעים להמלמד כדי שילמדם ויאכילם כל צרכיהם רק בלילה כ"א הולך לביתו והרשות נתונה בידו לבחור את התלמידים כרצונו, להכניס ולהוציא לכל מי שימרה את דברו. ויהי היום ששני נערים לא עשו מצותיו, וימרו את דברו וגם נתאחרו לילך בבקר לבית הספר בזמן הקבוע להם, וכשהלכו אצל המלמד בעם עליהם והשליכם מעל פניו, ויאמר להם לא תוסיפון לראות פני, וילכו מאתו בפחי נפש סרים וזועפים, ויתיעצו השני נערים יחדיו לאמור אנה נפנה לעזרה להחיות את נפשנו, וילכו שניהם יחדיו לחפש באשפות אולי ימצאו איזה דברים בלויים ולמוכרם בכדי להחיות את נפשם אפי' בלחם שעורים ויחפשו מן הבקר ועד הצהרים, וילקטו איזה חתיכות ברזל ומסמורים ומכרום בד' פרוטות לבעלי סמרטוטין, ואותו היום נשאר בתענית ובלילה הלכו לביתם רעבים וצמאים, ואכלו מן המזומן בבית אמם ובבקר חזרו שניהם לחפש כאשר תמצא ידם, ויקבצו עוד סמרטוטין וימכרו בח' פרוטות וכן על זה הדרך היו עושים דבר יום ביומו, והיו קובצים יד על יד פרוטה ופרוטה, ולא היו מוציאים לפרנסתם אלא בצמצום גדול פת חריבה כדי להוסיף הקרן שלהם, ונתקשרו יחד בשותפות באהבה עזה וישבעו איש לאחיו להתנהג בנאמנות נסורה ובשהשיגה ידם לעשות קרן כמו ה' זהובים מאשר נוספו להם מהצמצום הלכו וקנו בהם סחורות קטנות והלכו לסבב ולמכור בבתיים ובחצירות והי' נושאים חן בעיני כל רואיהם והי' האנשים פניו ויאמר להם: "לא תוסיפון לראות פני!" וילכו מאתו בפחי נפש סרים וזועפים, ויתיעצו השני נערים יחדיו לאמור: אנה נפנה לעזרה להחיות את נפשנו? וילכו שניהם יחדיו לחפש באשפות אולי ימצאו איזה דברים בלויים ולמוכרם בכדי להחיות את נפשם אפי' [אפילו] בלחם שעורים. ויחפשו מן הבקר ועד הצהרים, וילקטו איזה חתיכות ברזל ומסמורים ומכרום בד' פרוטות לבעלי סמרטוטין. ואותו היום נשאר בתענית ובלילה הלכו לביתם רעבים וצמאים, ואכלו מן המזומן בבית אמם ובבקר חזרו שניהם לחפש כאשר תמצא ידם, ויקבצו עוד סמרטוטין וימכרו בח' פרוטות, וכן על זה הדרך היו עושים דבר יום ביומו והיו קובצים יד על יד פרוטה ופרוטה, ולא היו מוציאים לפרנסתם אלא בצמצום גדול פת חריבה, כדי להוסיף הקרן שלהם. ונתקשרו יחד בשותפות באהבה עזה, וישבעו איש לאחיו להתנהג בנאמנות גמורה. וכשהשיגה ידם לעשות קרן כמו ה' זהובים מאשר נוספו להם מהצמצום, הלכו וקנו בהם סחורות קטנות והלכו לסבב ולמכור בבתיים ובחצירות, והי' נושאים חן בעיני כל רואיהם והי' האנשים

קונים מהם ומרוויחים להם עד שעשו קרן כמו חמשים זהובים ויתייצעו ביניהם לקנות שכר ומיני שתיה ולישב בשוק בקרן זויות עם ספסל אחד, יותר טוב מלסבוב כל היום ברחובות קריה. וילכו אצל גביר אחד שהי' לו פאבריקא גדולה של יין ושכר וכל מיני שתיה. ויקנו מעט מכל מין משקה אשר ישתה, ויקנו וקטנים ומדות וספסל אחד וכל הצריך להם, וישכרו מקום אחד בצד חנות אחת בכך וכך ליום, וישבו שמה ויעשו ויצליחו. ומכרו כל מה שקנו וחזרו מחדש אצל הגביר הנזכר וקנו ממנו הצריך להם, וישכרו מקום אחד בצד חנות אחת בכך וכך ליום, וישבו שמה ויעשו ויצליחו. ומכרו כל מה שקנו וחזרו מחדש אצל הגביר הנזכר וקנו ממנו הצריך להם, הכל במעות מדודים, וכן עזה"ד [על זה הדבר] היו עושים בכל פעם עד שהגביר הנ"ל בראות נאמנותם, ויאמר להם: "אם תצטרכו להרבות מקנתכם יותר מהמעות שבידכם אפי' בהקפה אני נותן לכם, ועוד אעשה טובה עמכם ליתן לכם מקום ברשותי בעבור תשובו שם לעשות מסחרכם, ולא תצטרכו ללכת למקום במקום אחר, ויאמרו לו החייתנו נמצא חן בעיני אדוני חן חן למר ותזכה למצות. ויעשו כן ויביאו כל כליהם וישבו במקום אשר נתן להם בצד כותל ביתו, והיו מוכרים ומשלמים והוזרים וקונים בדרכם והיו מרוויחים ומצליחים, עד שעשו קרן קרוב לעשרים אלף זהובים והם מתנהגים באהבה ואחוה ובנאמנות גמורה.

ויהי מיסים הגביר הנז' בעל הפאבריקא חלה ונפטר לעולם הבא ונמנו אפוטרופסים על נכסיו ועל בני ביתו, והסכימו למכור הפאבריקא הנז' עם כל אשר בהם, והנערים הנז' נעשו בחורים וייצר להם מאד על מיתת הגביר הנז' שהי' עמהם גומל חסדים טובים. ועוד צר להם על מכירת הפאבריק שמה תבוא לידי איש כילי, ולא יעשה עמהם כאשר היה עושה עמהם בעלה הראשון, ויאנחו ויאמרו איש אל אחיו כמה טוב הי' הדבר אם הי' כח בידינו לקנותה. והתייעצו והסכימו ביניהם לסמוך על הנס ולילך עכ"פ ביום המכירה לשמוע באיזה ערך תעלה ולהוסיף עליה עפ"י הנס לנסות אם יהי' מאת ד' שתעמוד עליהם ואחר כך ירחם ד' וכן עשו וביום המכירה ויבאו בתוך הבאים והתחילו גם הם להוסיף על קניית הפאבריקא הנז' בתוך הקונים ומן השמים עזרום ותעמוד

אפי' [אפילו] בהקפה אני נותן לכם, ועוד אעשה טובה עמכם ליתן לכם מקום ברשותי בעבור תשובו שם לעשות מסחרכם, ולא תצטרכו להשכיר מקום במקום אחר." ויאמרו לו: "החייתנו. נמצא חן בעיני אדוני. חן חן למר ותזכה למצות. ויעשו כן ויביאו כל כליהם וישבו במקום אשר נתן להם בצד כותל ביתו, והיו מוכרים ומשלמים וקונים בדרכם, והיו מרוויחים ומצליחים, עד שעשו קרן קרוב לעשרים אלף זהובים והם מתנהגים באהבה ואחוה ובנאמנות גמורה. ויהי מימים הגביר הנז' [הנזכר] בעל הפאבריק חלה ונפטר לעולם הבא, ונמנו אפוטרופסים על נכסיו ועל בני ביתו, והסכימו למכור הפאבריקא הנז' [הנזכרת] עם כל אשר בהם. והנערים הנז' [הנזכרים] נעשו בחורים וייצר להם מאוד על מיתת הגביר הנז' [הנזכר] שהי' עמהם גומל חסדים טובים. ועוד צר להם על מכירת הפאבריק שמה תבוא לידי איש כילי, ולא יעשה עמהם כאשר היה עושה עמהם בעלה הראשון. ויאנחו ויאמרו איש אל אחיו: כמה טוב הי' הדבר אם הי' כח בידינו לקנותה. והתייעצו והסכימו ביניהם לסמוך על הנס ולילך עכ"פ [על כל פנים] ביום המכירה לשמוע באיזה ערך תעלה ולהוסיף עליה עפ"י [על פי] הנס, לנסות אם יהי' מאת ד' שתעמוד עליהם, ואחר כך ירחם ד'. וכן עשו וביום המכירה ויבאו בתוך הבאים והתחילו גם הם להוסיף על קניית הפאבריקא הנז' [הנזכרת] בתוך הקונים, ומן השמים עזרום ותעמוד

המקח עליהם בסך ששים אלף זהובים. וישמחו הנערים מצד א' [אחד] ויתעצבו מצד אחר בחשבם שאין ידם משגת לפרוע הסך הנז' [הנזכר] לשליש ולרביע ויתיעצו וילכו אצל האפטרופוס של האלמנה והיתומים ויתחננו לפניו באומרם אליו שיעשה חסד עמם, ויתרצה להפרע מהם סך המקנה הנז' [הנזכר] וילכו אצל האפטרופוס של האלמנה והיתומים ויתחננו לפניו באומרם אליו שיעשה חסד עמם. ויתרצה להפרע מהם סך המקנה הנז' [הנזכר] לפרקים בזמנים מחולקים. והאפטרופוס בידעם שהם אנשים נאמנים, ושהנפטר הבעה"ב [הבעל הבית] היה אוהב אותם ומחזיק בידם ונושא ונותן עמם בהקפה על אמונתם, הודה לדבריהם להפרע סך הנז' [הנזכר] לזמנים. והביאו לו תיכף מה שהי' בידם מזומנים, ויכתבו שטר חוב על השאר כנזכר, ולקחו מפתחות הפאבריקא והתחילו למכור ופתחו הפאבריקא כמו בעלים הראשונים, ומצאו בה סחורות כפלים מהסך שקנו אותה, והי' הצליח בידם בעבור נאמנותם, ופרעו כל חובותם בזמן קרוב עד סוף פרוטה אחרונה, והיו תמיד הולכים בדרך ישרה באמת ובאמונה, ולא היה מעלים שום אחד מחבירו ונתעשרו ונשארו נשים ולקח כ"א בית דירה בפני עמם יכל אחד מה שהיה לוקח לצרכו כותב על פנקסו להעלותו לחלקו רחשבוני בדרך אמונה.

ויהי היום ויבא גם השטן בתוכם ופיתה לאחד מהם והעלים מחבירו סך עשרים אלף זהובים ובעבור איזה ימים עלה בדעתו של זה שגזל מחבירו סך הנזכר לילך לעה"ק ירושלים תבות"כ להשתטח על קברי הצדיקים ואמר לחבירו רצוני לילך לעה"ק ירושלים ולא רצו ישראל על ב' או ג' חדשים ואחזור בעזר שוכן מעונים, ואחלה פניך ידידי אהובי רעי אמיתי שתשגיח על אשתי ובני ביתי בעינא פקיא כמו שתשגיח על בני ביתך שלא יחסר להם דבר ותעבירהו הכל לחשבוני ולחלקי וכמו כן אעשה אני עמך כשיעלה ברוחך לילך לאיזה זמן לכל המקום אשר תאוו נפשך בדרך רעים אהובים, ואמר לו טוב הדבר תעשה כרצונך וה' יצליח דרכיך והשיבך על כנך ואני אתעסק בכל הצורך במקומך ואשגיח בעינא פקיא על כל בני ביתך ואספיק כל צרכיהם כמו שהיית עושה בעצמך ולך לשלום לדרכך ונכון לבך יהי בטוח, ועלי תניח ראשך. וכן היה והזמין צדה לדרכו ויקח מעות מחלקי להוצאות דרכו מלבד העשרים אלף

המקח עליהם בסך ששים אלף זהובים וישמחו הנערים מצד א' ויתעצבו מצד אחר בחשבם על שאין ידם משגת לפרוע הסך הנז' לשליש ולרביע ויתיעצו וילכו אצל האפטרופוס של האלמנה והיתומים ויתחננו לפניו באומרם אליו שיעשה חסד עמם, ויתרצה להפרע מהם סך המקנה הנז' לפרקים בזמנים מחולקים והאפטרופוס בידעם שהם אנשים נאמנים, ושהנפטר הבעה"ב היה אוהב אותם ומחזיק בידם ונושא ונותן עמם בהקפה על אמונתם הודה לדבריהם להפרע סך הנז' לזמנים והביאו לו תיכף מה שהי' בידם מזומנים ויכתבו שטר חוב על השאר כנזכר, ולקחו מפתחות הפאבריקא והתחילו למכור כמו בעלים הראשונים ומצאו בה סחורות כפלים מהסך שקנו אותה והי' הצליח בידם בעבור נאמנותם ופרעו כל חובותם בזמן קרוב עד סוף פרוטה אחרונה והיו תמיד הולכים בדרך ישרה באמת ובאמונה ולא היה מעלים שום אחד מחבירו ונתעשרו ונשארו נשים ולקח כ"א בית דירה בפני עמם יכל אחד מה שהיה לוקח לצרכו כותב על פנקסו להעלותו לחלקו רחשבוני בדרך אמונה.

ויהי היום ויבא גם השטן בתוכם ופיתה לאחד מהם והעלים מחבירו סך עשרים אלף זהובים ובעבור איזה ימים עלה בדעתו של זה שגזל מחבירו סך הנזכר לילך לעה"ק ירושלים תבות"כ להשתטח על קברי הצדיקים ואמר לחבירו רצוני לילך לעה"ק ירושלים ולא רצו ישראל על ב' או ג' חדשים ואחזור בעזר שוכן מעונים, ואחלה פניך ידידי אהובי רעי אמיתי שתשגיח על אשתי ובני ביתי בעינא פקיא כמו שתשגיח על בני ביתך שלא יחסר להם דבר ותעבירהו הכל לחשבוני ולחלקי וכמו כן אעשה אני עמך כשיעלה ברוחך לילך לאיזה זמן לכל המקום אשר תאוו נפשך בדרך רעים אהובים, ואמר לו טוב הדבר תעשה כרצונך וה' יצליח דרכיך והשיבך על כנך ואני אתעסק בכל הצורך במקומך ואשגיח בעינא פקיא על כל בני ביתך ואספיק כל צרכיהם כמו שהיית עושה בעצמך ולך לשלום לדרכך ונכון לבך יהי בטוח, ועלי תניח ראשך. וכן היה והזמין צדה לדרכו ויקח מעות מחלקי להוצאות דרכו מלבד העשרים אלף

זהובים שגזל מחבירו שהיו באמתחתו. ויחבכו שניהם יחדיו, וישכור אניה וירד בה וילך מאתו בשלום. וחבירו נשאר בעיר עומד על משמרתו ומשגיח בבית חבירו באהבה כאשר צוה אותו בלב תמים צדיק באמונתו:

ויהי כאשר הרחיקה הספינה מן העיר כמו כ' או ל' מיל וישא עיניו ההולך לדרכו לירושלים וירא והנה ספינה קטנה באה מן העיר נגדם במרוצה גדולה. ויעמדו לראותה מה טובה. וכשנתקרבה אצלם ראה שהנה חבירו בא אליו וצועק עליו וקוראו שיחזור לעירו, ואומר לו שהוא לבדו אינו יכול לסבול כל עול המשא ומתן וגם עול בני ביתו כרי שהוא ילך למלא תאוותו. ואמר לו: "אם תחזור מוטב, ואם לאו תחלוק תיכף ומידו [צ"ל: ומיד]. וחבירו שבספינה נבהל כשמעו את דבריו ויען ויאמר לו: "הכי אחי דבריו, ויען ויאמר לו: "הכי אחי

זהובים שגזל מחבירו שהיו באמתחתו ויחבכו שניהם יחדיו וישכור אניה וירד בה וילך מאתו בשלום. וחבירו נשאר בעיר עומד על משמרתו ומשגיח בבית חבירו באהבה כאשר צוה אותו בלב תמים צדיק באמונתו:

ויהי כאשר הרחיקה הספינה מן העיר כמו כ' או ל' מיל וישא עיניו זה האיש ההולך לדרכו לירושלים וירא והנה ספינה קטנה באה מן העיר נגדם במרוצה גדולה ויעמדו לראותה מה טובה וכשנתקרבה אצלם ראה שהנה חבירו בא אליו וצועק עליו וקוראו שיחזור לעירו ואומר לו שהוא לבדו אינו יכול לסבול כל עול המשא ומתן וגם עול בני ביתו כדי שהוא ילך למלא תאוותו ואמר לו אם תחזור מוטב, ואם לאו תחלוק השותפות תיכף ומידו. וחבירו שבספינה נבהל כשמעו את דבריו ויען ויאמר לו הכי אחי אתה ידידי אשר כנפשי למה תעשה כה לחבירך לבא אצלי באמצע הדרך לצעריני בדברך, ומאחר שהכל עשיתי ברצונך וברשותך ומעולם לא עברו דברי ריבות ביני וביניך, ואלו היית מעכב בידי משעה ראשונה שאמרתי לך אפשר לא הייתי זו ממקומי או הייתי מתפשר עמך ועתה באמצע הים מה אעשה לך, שכבר נדרתי לילך לעה"ק ה"ו ולא אוכל לשוב בעבורך וחבירו שבספינה קטנה צועק עליו ואומר לו לא תרבה דברים שאיני רוצה לשמוע דברך אינא אחד משני דרכים בחר לך או תחזור תיכף עמי למקומך או נחלוק תיכף השותפות שביני וביניך והפאבריקא וכל אשר בה נערכנה באיזה שומא ומי שמוסיף על חבירו יהי' לו לחלקו וישלם חלק הנוגע לחבירו. והנה חבירו שבספינה גדולה חוזר ומתחנן לו ומפייסו בדברים שישבו מחרון אפו ושכנגדו לא ישמע לקול מלחשים ומקשה ערפו עד שנלאה חבירו שבספינה גדולה ועל כרחו אמר לחבירו אין הכי נמי אנכי אעשה כדברך ויאמר לו למה אתה נותן לי ריווח לחלקי וישאר הכל לך כדברך אמר לו עשרה אלפים זהובים ויען לו חבירו [אני אתן י"ב אלף ובא חבירו ואמר לו אני אתן לך ט"ו אלף וכן על זה הדרך עד שנשארה הפאבריקא על חבירו שבספינה גדולה ההולך לדרכו לירושלים עה"ק בעד סך כ' אלף

אתה ידידי אשר כנפשי, למה תעשה כה לחבירך לבא אצלי באמצע הדרך לצעריני בדברך? ומאחר שהכל עשיתי ברצונך וברשותך ומעולם לא עברו דברי ריבות ביני וביניך, ואלו היית מעכב בידי משעה ראשונה שאמרתי לך, אפשר לא הייתי זו ממקומי, או הייתי מתפשר עמך. ועתה באמצע הים מה אעשה לך, שכבר נדרתי לילך לעה"ק [לעיר הקודש] ת"ו [תבנה ותכונן] ולא אוכל לשוב בעבורך." וחבירו שבספינה קטנה צועק עליו ואומר לו: "לא תרבה דברים שאיני רוצה לשמוע דברך, אלא אחד משני דרכים בחר לך: או תחזור תיכף עמי למקומך, או נחלוק תיכף השותפות שביני וביניך והפאבריקא וכל אשר בה נערכנה באיזה שומא, ומי שמוסיף על חבירו יהי' לו לחלקו וישלם חלק הנוגע לחבירו." והנה חבירו שבספינה גדולה חוזר ומתחנן לו ומפייסו בדברים שישבו מחרון אפו ושכנגדו, לא ישמע לקול מלחשים ומקשה ערפו, עד שנלאה חבירו שבספינה גדולה ועל כרחו אמר לחבירו: "אין הכי נמי [כן, כך הוא גם כן] אנכי אעשה כדברך." ויאמר לו: "כמה אתה נותן לי ריווח לחלקי, וישאר הכל לך כדברך." אמר לו: עשרה אלפים זהובים." ויען לו חבירו: "אני אתן י"ב אלף." ובא חבירו ואמר לו: "אני אתן לך ט"ו אלף." וכן על זה הדרך עד שנשארה הפאבריקא על חבירו שבספינה גדולה ההולך לדרכו לירושלים עה"ק [עיר הקודש] בעד סך כ' אלף

שיתן לחבירו שבעירו. ונתרצו שניהם ואמרו: איך נעשה לכתוב שטר החלוקה בעדים כדת וכהלכה? אמר הא' [האחד] לחבירו: "הנה העיר הזאת קרובה אל חוף הים דרך ב' מילין מעלה מטה. נלכה יחדיו בספינתי הקטנה ונעמוד לפני החכם שבה ונעשה שם החלוקה בעדים ובראיה וכן היה וילכו שניהם יחדיו אל העיר ההוא ויעמדו לפני החכם ויספרו לו כל הענין, וכתב להם שטר החלוקה והפטורין, וחתמו עליהם עדים נאמנים, וחתם גם החכם לקיום בית דין, ופרע ההולך לדרכו לחבירו שבעיר בסך כ' אלף שהי' באמתחתו, ולקח השטר בידו. ויצו בעל הפאבריקא לחבירו ויאמר לו: "עתה הפאבריקא נשארה בביתי וברשותי ואין לך שום חלק בה. השמר לך פן תגע ידך בכל אשר בה, כי אם תעשה תיכף בבואך לביתך תלך ותסגור הכל במפתחות ותמסור המפתחות ביד אשתי עד שאחזור בע"ה יי"ן לו חבירו נכון לבך יהי' בטוח שכן אעשה לך ויתפרדו איש מעל אחיו. זה שמכר חזר לעירו ולביתו, וזה הלך לדרכו בספינה גדולה לעה"ק ונתעכב בעה"ק ד' חדשים וחזר למקומו ולעירו.

ויהי בבואו הביתה תיכף שאל לאשתו חבירי הביא לך המפתחות ותען ותאמר לו איזה מפתחות אמר לה המפתחות של הפאבריקא שנחלקה השותפות ונשארה לחלקי ופרעתי לו חלקי מעות מדודים והאשה נבהלה כשמעה אלו הדברים ותאמר לו מה אתה אומר ואימתי נתחלקתם בחלום או בהקיץ אתה לא היית בעיר וחבירך לא יצא כלל מהפאבריקא שבה היה מתעסק תמיד והוא התנהג עמי באהבה להספיק לי כל צרכי והי' מבקר אותי פעמים שלש בשבוע באהבה יותר מאשר צוית אותו ביום לכתך, אזי התחיל יותר לצעוק צעקה גדולה כאמרו זה הרמאי חבירי לא די שרמני גם גזלני להתעסק בשלי כ"ז הזמן ויאמר לה בתי הלא ידעת אם לא שמעת שאחר שנתרחקתי מן העיר כמו כ' מיל או יותר בא אצלי חבירי בהיותי בלב ימים לצעוק עלי להחזירני ואם לאו שאחלק השותפות תיכף באומרו שהוא לבדו לא היה יכול לסבול עולי והכעיס אותי יותר מדאי והגם שאני הייתי מפייסו בדברים טובים ואמתיים שמתחלה לא יצאתי אלא ברשותו וכיוצא והוא לא

ותמסור המפתחות ביד אשתי עד שאחזור בע"ה [בעזרת השם]. "ויען לו חבירו: "נכון לבך יהי' בטוח שכן אעשה לך." ויתפרדו איש מעל אחיו. זה שמכר חזר לעירו ולביתו, וזה הלך לדרכו בספינה גדולה לעה"ק [לעיר הקודש] ונתעכב בעה"ק [בעיר הקודש] ד' חדשים וחזר למקומו ולעירו.

ויהי בבואו הביתה תיכף שאל לאשתו: "חבירי הביא לך המפתחות?" ותען ותאמר לו: "איזה מפתחות?" אמר לה: "המפתחות של הפאבריקא, שנחלקה השותפות ונשארה לחלקי, ופרעתי לו חלקי מעות מדודים." והאשה נבהלה כשמעה אלו הדברים ותאמר לו: "מה אתה אומר ואימתי נתחלקתם בחלום או בהקיץ? אתה לא היית בעיר, וחבירך לא יצא כלל מהפאבריקא שבה היה מתעסק תמיד, והוא התנהג עמי באהבה להספיק לי כל צרכי והי' מבקר אותי פעמים שלש בשבוע באהבה יותר מאשר צוית אותו ביום לכתך." אזי התחיל יותר לצעוק צעקה גדולה באמרו: "זה הרמאי חבירי, לא די שרמני גם גזלני להתעסק בשלי כ"ז [כל זה] הזמן!" ויאמר לה: "בתי הלא ידעת אם לא שמעת, שאחר שנתרחקתי מן העיר כמו כ' מיל או יותר, בא אצלי חבירי בהיותי בלב ימים לצעוק עלי להחזירני, ואם לאו שאחלק השותפות תיכף באומרו שהוא לבדו לא היה יכול לסבול עולי. והכעיס אותי יותר מדאי והגם שאני הייתי מפייסו בדברים טובים ואמתיים שמתחלה לא יצאתי אלא ברשותו וכיוצא, והוא לא

הטה און כלל והי' צועק עלי כאכזר עד שעל כרחי שלא בטובתי הוכרחתי להודות לו לחלק השותפות, והעלונו [צ"ל והעלינו] הפאבריקא בשומא ידועה וכל המוסיף עלי' יהי' לו, וישלם חלק חבירו. סוף דבר היינו מוסיפים כ"א [כל אחד] על חבירו עד שנשארה הפאבריקא עלי בסך מ' אל ופרעתי לו לחלקי כ' אלף, והרי שטר הפטורין והחלוקה בידי חתומה בעדים כשרים ומקוימת מב"ד [מבית דין] החכם פ' [פלוגי] מעיר פלוגי שהיתה קרובה אלינו על חוף הים, שלפניו נגמר כל החלוקה. "אזי אשתו לא מצאה מענה לשון, והוא – עלה עשן באפו ותבער כאש חמתו ובערה בו :

ויקם וילך אצל הרב גאון מהרי"ט [מורנו הרב רבי יוסף מטרנאני] זי"ע [זכותו יגן עלינו] שהי' אב"ד [אב בית דין] בק"ק [בקהילת קודש] קונשטאנדינא

המה און כלל והי' צועק עלי כאכזר עד שעל כרחי שלא בטובתי הוכרחתי להודות לו לחלק השותפות, והעלונו הפאבריקא בשומא ידועה וכל המוסיף עלי' יהי' לו וישלם חלק חבירו. סוף דבר היינו מוסיפים כ"א על חבירו עד שנשארה הפאבריקא עלי בסך מ' אלף ופרעתי לו לחלקי כ' אלף והרי שטר הפטורין והחלוקה בידי חתומה בעדים כשרים ומקוימת מב"ד החכם פ' מעיר פלוגי שהיתה קרובה אלינו על חוף הים שלפניו נגמר כל החלוקה אזי אשתו לא מצאה מענה לשון והוא עלה עשן באפו ותבער כאש חמתו ובערה בו :

ויקם וילך אצל הרב גאון מהרי"ט זי"ע שהי' אב"ד בק"ק קונשטאנדינא וספר לו כל המעשה והראה לו שטר החלוקה ותיכף שלח הרב וקרא לחבירו ואמר לו מה המעשה הזה אשר עשית עם חבירך שמאחר שנתחלקת עמו ופרע לך חלקך למה נכנסת בגבול חבירך והיית נושא ונותן בממון שאינו שלך ויען החבר ויאמר לו מה הדבר אשר אדוני הרב מדבר אל עבדו כי מעולם לא ידעתי ולא שמעתי זה הענין ולא נתחלקתי עמו ומיום נסיעתו לא ראיתיו עד הנה, ואני בתומי מתעסק במלאכתי כמנהגי בנאמנותי וביתר שאת מיום שהלך חבירי שנשארתני אני לבדי כאשר יעידון ויגידון עלי כל בני עירי והייתי מספיק כל צרכי בני ביתו כאשר ציוני. ועתה מה עלה בדעתו לבדות הדברים האלה מלבד, אולי מכח הדרך נתבלבלה מחשבתו ודעתו ורוח אחרת היתה עמו. ויען הרב החכם ויאמר לו הא נכרא והא טסקא ושטרו בידו, עשוי כתקחז"ל וחתום בעדים נאמנים ומקויים מב"ד ומהרב פ' של עיר פ' שירדתם אצלו ונתחלקתם לפניו ופרע לך כ' אלה זהובים לחלקך, וכראות האיש את השטר נבהל מפניו וצעק בקול מר ויבך לפני החכם וקפץ ונשבע שבועה חמורה שלא היו דברים מעולם, וכל העם אשר בשער יעידון עלי שמיום שהלך חבירי לא זזתי ממקומי ולא נסעתי מהעיר אף חצי פרסה וחבירו גם כן צועק כנגדו ואומר לו, כיצד אתה נשבע לשקר ומכחיש אותי פנים בפנים, לא אתה בעצמך דלקת אחרי ביום פ' יום פ' לנסיעתי, ובלאת במרוצה בספינה קטנה לקראתי והבעסתני לשוב אחור ימיני,

וספר לו כל המעשה והראה לו שטר החלוקה. ותיכף שלח הרב וקרא לחבירו ואמר : "מה המעשה הזה אשר עשית עם חבירך, שמאחר שנתחלקת עמו ופרע לך חלקך למה נכנסת בגבול חבירך והיית נושא ונותן בממון שאינו שלך?" ויען החבר ויאמר לו : "מה הדבר אשר אדוני הרב מדבר אל עבדו כי מעולם לא ידעתי ולא שמעתי זה הענין ולא נתחלקתי עמו ומיום נסיעתו לא ראיתיו עד הנה. ואני בתומי מתעסק במלאכתי כמנהגי בנאמנותי וביתר שאת מיום שהלך חבירי, שנשארתני אני לבדי כאשר יעידון ויגידון עלי כל בני עירי, והייתי מספיק כל צרכי בני ביתו כאשר ציוני. ועתה מה עלה בדעתו לבדות הדברים האלה מלבד?" אולי מכח הדרך נתבלבלה מחשבתו ודעתו ורוח אחרת היתה עמו. "ויען הרב החכם ויאמר לו : "הא גברא והא טסקא ושטרו בידו, עשוי כתקחז"ל [כתקנת חכמינו זכרונם לברכה] וחתום בעדים נאמנים ומקויים מב"ד [מבית דין] ומהרב פ' [פלוגי] של עיר פ' [פלוגי] שירדתם אצלו ונתחלקתם לפניו, ופרע לך כ' אלף זהובים לחלקך. "וכראות האיש את השטר נבהל מפניו וצעק בקול מר ויבך לפני החכם, וקפץ ונשבע שבועה חמורה שלא היו דברים מעולם. "וכל העם אשר בשער יעידון עלי שמיום שהלך חבירי לא זזתי ממקומי ולא נסעתי מהעיר אף חצי פרסה!" וחבירו גם כן צועק כנגדו ואומר לו : "כיצד אתה נשבע לשקר ומכחיש אותי פנים בפנים? לא אתה בעצמך דלקת אחרי ביום פ' [פלוגי] יום פ' [פלוגי] לנסיעתי, ובאת במרוצה בספינה קטנה לקראתי והכעסתני לשוב אחור ימיני,

או לחלק השותפות שבינך וביני, ונלאיתי לפייסך ולא הטית אזנך אלי, ואני לא יכולתי להשיב מחמת נדרי שנדרתי לילך לעה"ק [לכיר הקודש] להשתטח על מקומות הקדושים בארץ אבותינו עד שהוכרחתי לחלוק עמך בע"כ [בעל כרחי] שלא בטובתי, והעמדנו הפאבריקא בשומא ואח"כ [ואחר כך] הוספנו כ"א [כל אחד] על חבירו עד שנשארה הפאבריקא לי בסך מ' אלף ופרעתי לחלקך ב' אלף וירדנו לעיר פ' [פלונת] וגמרנו החלוקה בפני החכם ופרעתי לך בפניהם, וכתבו שטר כדת וחתמו ונתנו בידי והרי השטר והעדים מכחישים אותך ולא די שרימיתני והכעסתי לעשות עמי כמו שעשית וגם אחר שצויתך לסגור הפאבריקא ולמסור המפתחות ביד אחתי אחת לא כן עשית והיית נושא ונותן ומוכר בממוני וגזלתי כל ימי היותי חוץ למקומי. סוף דבר זה צועק ובוכה ואומר שלא ידע בכל אלה וזה צועק ואומר שרמהו וגזלו כל מה שמכר ואכל בזה הזמן והרב נבהל בראות זה המאורע ולא ידע מה להשיב להם ויאמר להם הרב אחי בעת עתה תלכו לשלום ותסגרו הפאבריקא והביאו המפתחות אצלי עד שאכתוב להכם הנז' החתום על השטר לדרוש ולחקור אם אמת הדבר או השטר מזוייף ויאמר טוב אדוני הרב וילכו ויסגרו הפאבריקא ויביאו לו המפתחות ויכתוב הרב הנאון הקדוש המהרי"ט להחכם הנזכר לברר הדברים כשמלה והשיב לו הרב מעיר פ' אמת ויציב הדבר וכך הוה עובדא שביום פ' באו אצלי פ' ופ' שהיו שותפים במח"ק זה כמה שנים מנערום ויאותו ביניהם לחלק השותפות שהי' ביניהם ופ' פרע לפ' חבירו בפני ובפני ב"ד כ' אלף זהובים לחלקו ונשארה הפאבריקא לפלוגי שהי' הולך לדרכו וע"ז כתבנו לו שטר כתקח"ל וחתמנו ומסרנו בידו ולפנינו צוה בעל הפאבריקא לחברו שמאותו היום והלאה אין לו רשות לכנוס בתוך שלו כי אם שיסגור הפאבריקא וימסור המפתחות לאשתו וכשקבל הרב תשובת החכם הנז' חזר ושלח אחריהם והראה להם תשובה הנזכרת והתחיל מחדש חבירו לצעוק ולבכות ואומר חיי נפשי וחיי בני וכו' וכו' שאין לי ידיעה כלל ועיקר מזה הענין בעולם. והרב בהבנת דבורו ועיניו רואות ולבבו הבין שדבריו אמתיים דברים היוצאים מן הלב אין

למקומי. סוף דבר, זה צועק ובוכה ואומר שלא ידע בכל אלה, וזה צועק ואומר שרמהו וגזלו כל מה שמכר ואכל בזה הזמן. והרב נבהל בראות זה המאורע ולא ידע מה להשיב להם. ויאמר להם הרב: "אחי" [אחינו], בעת עתה תלכו לשלום ותסגרו הפאבריקא והביאו המפתחות אצלי עד שאכתוב להכם הנז' [הנזכר] החתום על השטר לדרוש ולחקור אם אמת הדבר או השטר מזוייף. ויאמר [ו]: "טוב, אדוני הרב." וילכו ויסגרו הפאבריקא ויביאו לו המפתחות. ויכתוב הרב הגאון הקדוש המהרי"ט [מורנו הרב רבי יוסף מטראני] להחכם הנזכר לברר הדברים כשמלה. והשיב לו הרב מעיר פ' [פלונת]: "אמת ויציב הדבר וכך הוה עובדא שביום פ' [פלונת] באו אצלי פ' [פלונת] ופ' [פלונת] שהיו שותפים במח"ק [במקום חזקה?] זה כמה שנים מנערום, ויאותו ביניהם לחלק השותפות שהי' ביניהם ופ' [פלונת] פרע לפ' [פלונת] חבירו בפני ובפני ב"ד [בית דין] כ' אלף זהובים לחלקו ונשארה הפאבריקא לפלוגי שהי' הולך לדרכו וע"ז [ועל זה] כתבנו לו שטר כתקח"ל [כתקנת חכמינו זכרונם לברכה] וחתמנו ומסרנו בידו. ולפנינו צוה בעל הפאבריקא לחברו שמאותו היום והלאה אין לו רשות לכנוס בתוך שלו כי אם שיסגור הפאבריקא וימסור המפתחות לאשתו." וכשקבל הרב תשובת החכם הנז' [הנזכר] חזר ושלח אחריהם והראה להם תשובה הנזכרת. והתחיל מחדש חבירו לצעוק ולבכות ואומר: "חיי נפשי וחיי בני וכו' וכו' שאין לי ידיעה כלל ועיקר מזה הענין בעולם." והרב בהבנת דבורו ועיניו רואות ולבבו הבין שדבריו אמתיים, דברים היוצאים מן הלב אין

והרב בהבנת דבורו ועיניו רואות ולבבו הבין שדבריו אמתיים, דברים היוצאים מן הלב אין

בהם נפתל ועקש. וגם כל העם מקצה וכל בני העיר יעידון ויגידון עליו שכי'ז [שכל זה] הזמן וגם אותו יום הכתוב בשטר לא זזה ידו מתוך ידם ולא הלך לשום מקום. אבל לא ידע הרב מה יעשה. חברו צועק והולך שגזלו, והשטר מסייעו. ועי'ז [ועל זאת] גדל צעדו של הרב מאד, שלא ידע היאך יברר האמת לאמתו. ויאמר להם: "תלכו עכשיו ואחר שלשה ימים תשובו אלי, וירחם ה'". וילכו כ"א [כל אחד] לביתו, והרב ישב בתענית ותפילה לדון את הדין לאמתו ואותו לילה לן בתעניתו:

בלילה ההוא בא אלי' [אליהו] הנביא אל הרב הקדוש המהרי"ט [מורנו הרב רבי יוסף מטרנאני] בחלומו ויאמר לו: "ה' אלקיך עמך, וה' שמע תפלתך וכוונתך הטובה להוציא הדין הזה לאורה, ולכן באתי אליך לגלות לך הדבר תדע שדברי שניהם צדקו יחדיו. אמנם יען החבר האחד שהלך לדרכו לעה"ק פתחו היצה"ר ויוכל לו והעלים סך עשרים אלף זהו מחבירו והקב"ה שידע גודל אמונתם שהיו מתנהגים זה עם זה כל ימי היותם ולא נמצא בידם גזל ועולה וזאת הפעם היתה פעם ראשונה והקב"ה מוחל על פשע ומעביר ראשון לזה שלחני ד' בדמות חברי בהמצאה זו להוציא מידו הסך שהעלים מחבירו ולא יענש בעבורו ועתה אתה תעשה בחכמה, ותקרא לזה האיש בסוד נסתר וכמוס ותגלה לו הדבר שמה' היתה זאת לאהבה אותו ולהוציא מידו הגזילה ולבל יוסיף עוד להתפתות מיצרו הרע ויעשה וידוי ותשובה ואח"כ תקרא לחבירו הנאמן שימחול לחבירו מחילה גמורה ותעשה שלום ביניהם ויחזרו לשותפותם כמנהגם בנאמנותם ולא יוסיפו עוד להעלים אחד מחבירו אפי' כחוט השערה והסך כ' אלף זהובים הנז' ימצאו במקום פ' בהפאבריקא בדמותם בצלמם ובזכות האמונה ה' יהי עזרם ומגינם. ויקץ הרב משנתו שמח ויתן הודאות להקב"ה על נוראותיו, ויהי בבקר תיכף אחר תפלת שחרית שלח שליח לקרא להחבר האחר שהלך לדרכו שגזל וגילה לו בסוד כל הענין ולא מצא פ"פ להשיב ונהפכו פניו כשולי קדירה. והודה לדבריו שאמת הדבר יצרי' אנסיה וחטא ואח"כ שלח וקרא לחבירו וגילה לו הדבר בסוד. ושאל האחד מחילה מה' ושב בתשובה

בהם נפתל ועקש, וגם כל העם מקצה וכל בני העיר יעידון ויגידון עליו שכי'ז [שכל זה] הזמן וגם אותו יום הכתוב בשטר לא זזה ידו מתוך ידם ולא הלך לשום מקום אבל לא ידע הרב מה יעשה חברו צועק והולך שגזלו והשטר מסייעו ועי'ז גדל צעדו של הרב מאד שלא ידע היאך יברר האמת לאמתו ויאמר להם תלכו עכשיו ואחר שלשה ימים תשובו אלי וירחם ה' וילכו כ"א לביתו והרב ישב בתענית ותפילה להקב"ה שיגלה לו הנסתרות לדון את הדין לאמתו ואותו לילה לן בתעניתו:

בלילה ההוא בא אלי' הנביא אל הרב הקדוש המהרי"ט בחלומו ויאמר לו ה' אלקיך עמך וה' שמע תפלתך וכוונתך הטובה להוציא הדין הזה לאורה, ולכן באתי אליך לגלות לך הדבר תדע שדברי שניהם צדקו יחדיו. אמנם יען החבר האחד שהלך לדרכו לעה"ק פתחו היצה"ר ויוכל לו והעלים סך עשרים אלף זהו מחבירו והקב"ה שידע גודל אמונתם שהיו מתנהגים זה עם זה כל ימי היותם ולא נמצא בידם גזל ועולה וזאת הפעם היתה פעם ראשונה והקב"ה מוחל על פשע ומעביר ראשון לזה שלחני ד' בדמות חברי בהמצאה זו להוציא מידו הסך שהעלים מחבירו ולא יענש בעבורו ועתה אתה תעשה בחכמה, ותקרא לזה האיש בסוד נסתר וכמוס ותגלה לו הדבר שמה' היתה זאת לאהבה אותו ולהוציא מידו הגזילה ולבל יוסיף עוד להתפתות מיצרו הרע ויעשה וידוי ותשובה ואח"כ תקרא לחבירו הנאמן שימחול לחבירו מחילה גמורה ותעשה שלום ביניהם ויחזרו לשותפותם כמנהגם בנאמנותם ולא יוסיפו עוד להעלים אחד מחבירו אפי' כחוט השערה והסך כ' אלף זהובים הנז' ימצאו במקום פ' בהפאבריקא בדמותם בצלמם ובזכות האמונה ה' יהי עזרם ומגינם. ויקץ הרב משנתו שמח ויתן הודאות להקב"ה על נוראותיו, ויהי בבקר תיכף אחר תפלת שחרית שלח שליח לקרא להחבר האחר שהלך לדרכו שגזל וגילה לו בסוד כל הענין ולא מצא פ"פ להשיב ונהפכו פניו כשולי קדירה. והודה לדבריו שאמת הדבר יצרי' אנסיה וחטא ואח"כ שלח וקרא לחבירו וגילה לו הדבר בסוד. ושאל האחד מחילה מה' ושב בתשובה

צדקו יחדיו. אמנם יען החבר האחד שהלך לדרכו לעה"ק [לעיר הקודש] פתחו היצה"ר [היצר הרע] ויוכל לו, והעלים סך עשרים אלף זהו [זהובים] מחבירו. והקב"ה שידע גודל אמונתם, שהיו מתנהגים זה עם זה כל ימי היותם ולא נמצא בידם גזל ועולה, וזאת הפעם היתה פעם ראשונה, והקב"ה מוחל על פשע ומעביר ראשון, לזה שלחני ד' בדמות חברי בהמצאה זו להוציא מידו הסך שהעלים מחבירו ולא יענש בעבורו. ועתה אתה תעשה בחכמה, ותקרא לזה האיש בסוד נסתר וכמוס ותגלה לו הדבר שמה' היתה זאת לאהבה אותו ולהוציא מידו הגזילה ולבל יוסיף עוד להתפתות מיצרו הרע ויעשה וידוי ותשובה ואח"כ [ואחר כך] תקרא לחבירו הנאמן שימחול לחבירו מחילה גמורה, ותעשה שלום ביניהם ויחזרו לשותפותם כמנהגם בנאמנותם ולא יוסיפו עוד להעלים אחד מחבירו אפי' כחוט השערה. והסך כ' אלף זהובים הנז' [הנזכרים] ימצאו במקום פ' [פלונין] בהפאבריקא בדמותם בצלמם. ובזכות האמונה ה' יהי עזרם ומגינם. ויקץ הרב משנתו שמח ויתן הודאות להקב"ה על נוראותיו. ויהי בבקר תיכף אחר תפלת שחרית, שלח שליח לקרא להחבר האחד שהלך לדרכו שגזל, וגילה לו בסוד כל הענין, ולא מצא פ"פ [פתחון פה] להשיב, ונהפכו פניו כשולי קדירה. והודה לדבריו שאמת הדבר יצרי' אנסיה וחטא. ואח"כ [ואחר כך] שלח וקרא לחבירו וגילה לו הדבר בסוד. ושאל האחד מחילה מה' ושב בתשובה

שלימה וגם שאל מחבירו שימחול לו בלב שלם וגם מהרב שנצטער בעבורו ועשה שלום ביניהם. וחזרו ונשתתפו והיו לאחדים באמונה גדולה יותר מבתחילה. וה' הי' בעוזרם ועשו והצליחו הם ובניהם ברבות הטובה עד זקנה ושיבה. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

למדנו מזה המעשה פלא כמה גודל האמונה שבהיותם עניים ללחם נודדים, נתעשרו ונעשו שרים ונגידים ונתקיים בהם מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון. ולהיפך כמה

שלימה וגם שאל מחבירו שימחול לו בלב שלם וגם מהרב שנצטער בעבורו ועשה שלום ביניהם וחזרו ונשתתפו והיו לאחדים באמונה גדולה יותר מבתחילה וה' הי' בעוזרם ועשו והצליחו הם ובניהם ברבות הטובה עד זקנה ושיבה ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

למדנו מזה המעשה פלא כמה גודל האמונה שבהיותם עניים ללחם נודדים נתעשרו ונעשו שרים ונגידים ונתקיים בהם מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון ולהיפך כמה עונש הגזילה שלולי שה' העביר חטאתו בהיותה ראשונה בזכות האמונה שה' לו בתחילה הי' כל עשרו אבד וכלה, ולמדנו כמה צריך הדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמתו ולהיות מתון בדיון ולא למהר לחייב את החייב לפי סברתו אפי' שהדבר מבורר לפי דעתו כמו זה ששטרו מקויים בידו שלפעמים יבא דין מרומה וכיוצא כמו זה המעשה שדברי שניהם היו אמת והיה צריך הרב עזר אלקי לגלות האמת, כאשר ראינו במעשה הנזכר שע"י תעניתו ותפלתו של הרב שה' יורנו דרכו ה' שמע תפלתו ויגלה אליו אליהו הנביא ז"ל וגילה לו את הכל, ונתקיים בו והיה ד' עם השופט כן ה' יעזרינו לכופ את יצרינו וישמע תפילתינו לבל נכשל בשום מכשול ועון כל ימי חיינו ולבל יצא תקלה מתחת ידינו וימהר לגאלנו ביב"ק כיר"א:

עונש הגזילה שלולי שה' העביר חטאתו בהיותה ראשונה בזכות האמונה שה' לו בתחילה, הי' כל עשרו אבד וכלה. ולמדנו כמה צריך הדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמתו ולהיות מתון בדיון ולא למהר לחייב את החייב

לפי סברתו אפי' [אפילו] שהדבר מבורר לפי דעתו, כמו זה ששטרו מקויים בידו שלפעמים יבא דין מרומה וכיוצא, כמו זה המעשה שדברי שניהם היו אמת, והיה צריך הרב עזר אלקי לגלות האמת, כאשר ראינו במעשה הנזכר שע"י [שעל ידי] תעניתו ותפלתו של הרב שה' יורנו דרכו, ה' שמע תפלתו ויגלה אליו אליהו הנביא ז"ל וגילה לו את הכל, ונתקיים בו והיה ד' עם השופט. כן ה' יעזרינו לכופ את יצרינו וישמע תפילתינו לבל נכשל בשום מכשול ועון כל ימי חיינו ולבל יצא תקלה מתחת ידינו וימהר לגאלנו ביב"ק [במהרה יבנה בית מקדש] כיר"א [כן יהי רצון, אמן]:

ודד בה מודדין אותו. ד' יזכנו לכופ את יצרנו לעבודתו אכ"י"ר: